Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

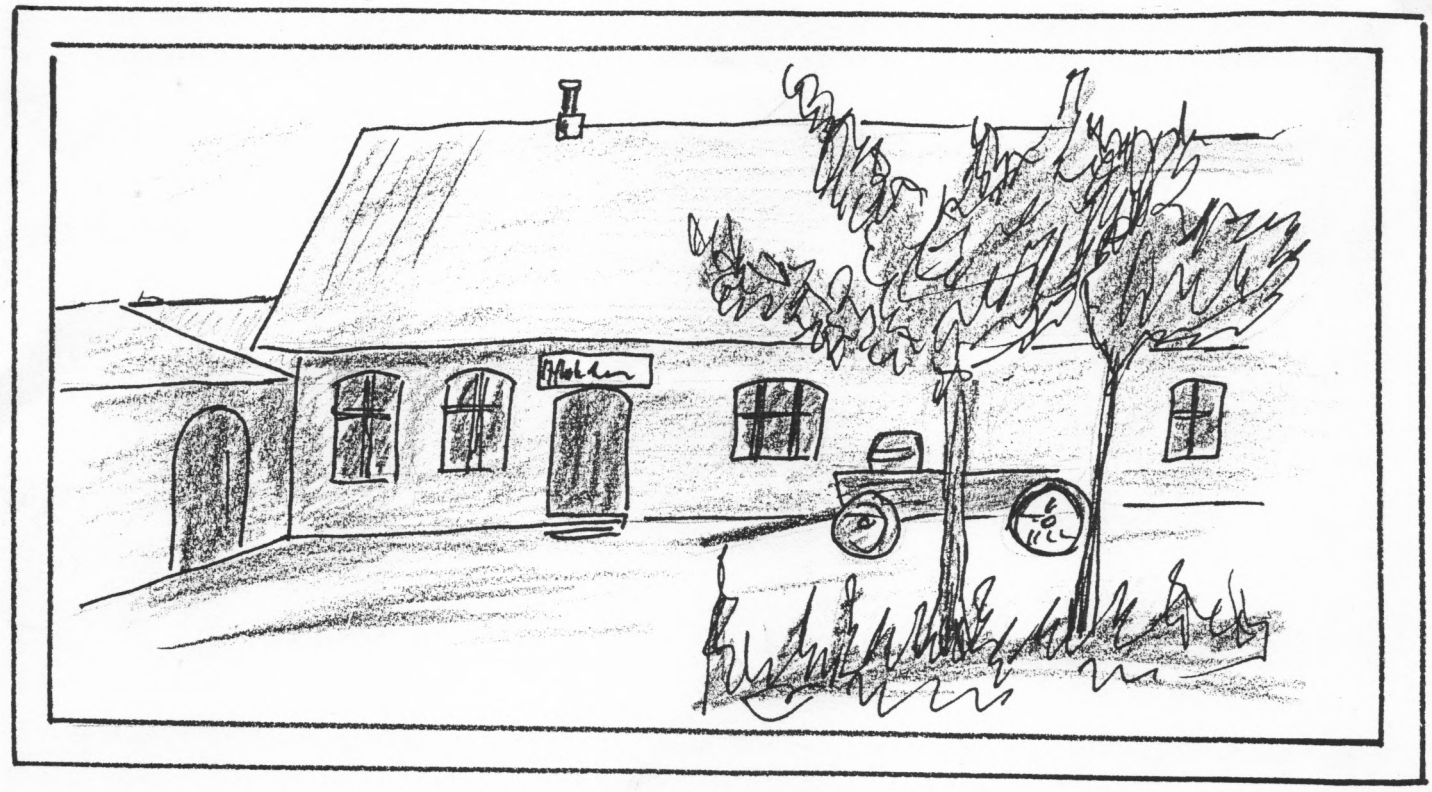

LOKALHISTORISK FORENING FOR KLEJTRUP SOGN

1996

Hermed er årshæfte 96 på banen. Det er nr. 14 i rækken.

I år er det især Andelskassens historie, der udgør den dominerende del af hæftets sider. Tegneren har på forsiden skitseret såvel kassens første kontorsted på Afholdshotellet som den nuværende bygning på Viborgvej. For at symbolisere kassens "fald" har han ladet billedets snor sprænge.

På grund af hæftets omfang har vi i år måttet udelade den sædvanlige "Det stod i avisen", ligeledes den sidste år startede "Dagens Klejtrup". Vi forsøger at råde bod på det næste år. Næste års hæfte kan vi allerede forudskikke vil indeholde beskrivelse af lægeboligen gennem 100 år. Det er netop i 97 et århundrede siden, at"Foreningen til en lægeboligs anskaffelse" købte et areal af skolejorden for at bygge boligen. Skulle der blandt læserne være nogen viden om denne forening f.eks. i form af "Medlemsbevis" eller andet, vil vi meget gerne se sådant.

Igen i år kan vi glæde os over en stor tilgang af nye medlemmer, Vi byder velkommen til

Othilie og Helge Poulsen,	Klejtrup
Harry Hansen	Klejtrup
Erik Jensen	Klejtrup
Vagn K.Pedersen	Klejtrup
Karl Kromann	Klejtrup
Niels Hougaard	Lindum
Mary Andersen	Lindum
Allan Julsgaard Mortensen,	Klejtrup
Grethe Christensen,	Viborg
Bent Petersen,	Klejtrup.

Igen i år har Knud Bødker tegnet, Britta Laursen mangfoldiggjort og Villy Jensen leveret teksten.

KLEJTRUP VENSTREVÆLGERFORENING.

Den nuværende vælgerforening er sognets eneste tilbageværende vælgerforening,og den opnåede den 2.marts i år at runde de 75 år. Fra det foredrag,jeg var bedt om at holde ved foreningens årlige generalforsamling, har jeg plukket nedenstående.Foredragsmanuskriptet findes komplet i vort arkiv. Jeg benyttede lejligheden til at tale om de politiske kampe gennem dette århundrede og nogle af de med- og modspillere, der havde ageret. Årsagen til vælgerforeningen er klar. Det var en følge af den året før foretagne kommuneadskillelse. Den hidtidige fælles forening havde bestået siden 1912 og havde fra starten ca 100 medlemmer. På en generalforsamling i Hersom den 23. februar 1921 besluttede man, at man også burde opsplitte i to vælgerforeninger. I Hersom-Bjerregrav førte man foreningen videre med Kr.Bundgaard,Stubbegaard, som formand, og iøvrigt hvad der var ret enestående i disse tider med ikke mindre end to kvindelige bestyrelsesmedlemmer.
Hvad nok ikke er almindelig kendt i dag, havde vi mange år tidligere en venstreforening i Klejtrup. Det var læge H.Hegelund-Lange, der allerede den 10.juni 1905 startede en forening, der bekendte sig til Venstre Reformpartiet. Måske skal vi lige repetere vor politiske historie for ret at forstå, hvad der skete i disse år. Efter systemskiftet i 1901, hvor de parlamentariske forhold nærligen vore blev indført, blev Venstrereformpartiet regeringsbærende. Denne første Venstre-regering havde juraprofessoren Deuntzer som chef. Ikke alt var fryd og gammen i partiet, nogle akademiske rebeller, der samledes omkring "Politikken", dannede en fraktion, de kaldte "Den radikale Klub". De pågældende var ikke medlemmer af rigsdagen, men et af medlemmerne, der da var helt ukendt, kom så sandelig senere i rampelyset. Det var dr. P.Munck. Det spektakel,der var opstået,førte til dannelse af "Det radikale Venstre". Det skete i maj 1905. De to venstrepartier var ikke just perlevenner(og er vel aldrig blevet det). De radikale fik ikke mindst på vore breddegrader stor tilslutning, og det var vist i 1906, man i Klejtrup dannede en lokal forening, hvis drivkræfter var mølleejer Peder Hermandsen(Pe Hermand) og Chr.Bagger,Fristrup.(Desværre har vi ingen arkivalier fra denne forening).

Vi ser alt dette som begrundelsen for doktorens start af en venstreforening i Klejtrup allerede i 1905, altså kun en måned efter at det radikale landsparti var grundlagt. Den radikale avis i Hobro ville med alle midler nedgøre Hegelund-Lange og alt,hvad han foretog sig, og det var meget. Han var bl.a. også stadig formand for den Brugsforening, han et årstid tidligere havde startet i Klejtrup. Hobro Avis satte i mange år spørgsmålstegn ved, hvem der var de "rigtige" venstrefolk. Avisen fandt, at det var de radikale,og i mange år satte man VENSTRE og VENSTREMAND i gåseøjne,når man beskrev sådanne.
Vi ved ikke meget om, hvad der skete med doktorens nye parti i Klejtrup, men vi ved, at han havde store vanskeligheder, og det beskrev Hobro Avis med stor fryd. I denne sag, som så mange andre, var Lange særdeles aktiv, ubegribeligt at et menneske kunne overkomme det, men han sled sig også til en alt for tidlig død. Allerede i 1905 stiftede han "Løvelkredsens Venstre", og jeg mener også, han var far til "Det jyske Venstre". Da den nuværende venstreforening blev startet, var doktoren for længst flyttet til Viby, hvorfra han på tinge repræsenterede Odder-kredsen. Han døde under en rigsdagssamling året efter, at man i Klejtrup havde startet den nye forening.

Ved stiftelsen af den nuværende forening i 1921 var købmand N.Salholdt Berthelsen den første formand, og den øvrige bestyrelse bestod af Jakob Jakobsen,Hejring, Kr.Berthelsen, Fristrup samt Chr.Vestergaard og Søren Chr.Nielsen,Hærup. Til at repræsentere foreningen i amtskredsen valgtes Kr.Andersen og Kr. Serup. Revisorer var Jens Provst og Jens Thøger.

Hvis vi blader i de 13-1400 A-4 sider, som udgør,hvad vi har tappet fra de forskellige Hobro-aviser, finder vi mange interessante og morsomme reportager fra de forskellige politiske "træf", hvor der var rig lejlighed til verbale slagsmål. Vi ser, at blot det at vinde afstemningen om dirigentpladsen på fællesmøderne var en kæmpesejr, som i tilhængeravisen blev bragt med store bogstaver. I starten var det oftest købmand Berthelsen eller Kr.Sørensen,Hejring, der stod med sejrens palmer, medens nederlagets mand her som i de fleste sammenhænge var Pé Hermand. Jeg vil uden at forklejne nogen hævde, at dette århundreds største politiske personligheder her på bjerget har været mølleren og doktoren. Afholdsagitatoren Larsen-Leddet skriver i sine erindringer "Mit livs karrusel" om disse mænd som "sognekonger," der var indædte modstandere. Det var de da helt klart også i politisk holdning, men ved at have haft lejlighed til at studere sognerådsarkivalier fra deres tid., har jeg en helt klar opfattelse af, at de trak på samme hammel, når det var til fælles bedste for Klejtrup. Larsen-Leddet skriver også i sine erindringer om en episode, hvor Pé Hermand viste storsind. Det var ved doktorens begravelse på Viby kirkegård i 1922, hvor"-en brunklædt mand banede sig frem til graven og bragte "bævende læbers tak."' På dem,der kendte de to mænds tidligere kampe, gjorde det et stort indtryk. Sådan kunne Pé Hermand også være, når en modstander segnede.

Den "nye" venstreforening har som så mange andre ikke været god til at passe på sine protokoller. Ved at blade gamle aviser igennem for de 75 år er det lykkedes at skabe en formandsliste, som nok ikke er helt nøjagtig, men det bedste vi kan præstere.: Salholdt Berthelsen bliver allerede i 1922 eller 23 afløst af Kr.Sørensen, der fungerede helt til 193[illegible] hvor han afløses af Kr.Berthelsen.Palsgaard Bach overtager i 1940(el. tidligere),så kommer Kr.Skals i 43(e.tidl.),Søren Kr.Andersen i 1949 (e.t.),Hans Chr.Haugaard i 1952,Jens Chr.Jensen 57 (e.t.)Erik Bak 1962 (e.t.)Møller Jensen 1962, Knud Sørensen 1968,Chr. Jensen 1970,Oskar Nøhr 1972, Kr.Rasmussen 1980, Vagner Carlsen 1986,Jon Pugholm 1987 og Chr. Rasmussen igen i 1992. Den samlede bestyrelse i jubilæumsåret er foruden formanden Sonja Fomsgaard, Dorte Vallentin, Leif Lange og Poul Pedersen.

Medlemsmæssigt er tiderne ikke gunstige. I 1966 var der 183 medlemmer, nu kun omkring to snese. Partitroskab er en flygtig størrelse nu til dags, da man er tilbøjelig til mere at lade sig lede af personer, der gør sig godt på TV fremfor af ideologien.

Man kan nok frygte, at Klejtrup Venstrevælgerforening ikke kommer til at opleve sin 100 års dag som selvstændig forening. Bortset fra den medlemsmæssige opbakning kan man nok også savne, som i "gamle dage", at partiets spidser viser sig. Det var utænkeligt i Laust Nørskovs og senere Gustav Holmbergs tid som repræsentanter på tinge, at disse undlod at give et politisk indlæg på foreningernes generalforsamlinger. Dette er en saga blot, man kan også som lokalhistoriker undres over, at en 75 års dag tilsyneladende ikke begunstiges af partiledelsens bevågenhed. Ved foreningens jubilæumsgeneralforsamling var deltagerantallet til at tælle på to hænder.

KLEJTRUP ANDELSKASSE

Som det jo er bekendt, så er Klejtrup Andelskasse som selvstændig en saga blot, men jeg mener, at det arbejde jeg har lagt i at skrive om kassens historie gennem 75 år, bør komme vore medlemmer til gode, selvom omstændighederne er helt anderledes, end da jeg påbegyndte dette arbejde allerede i 1993. Jeg bringer historien, som mit oprindelige manuskript var udformet og vil så i en tilføjelse bringe "den nyere historie" som ikke er den mest spændende.

ANDELSKASSERNES TILBLIVELSE.

Landets første andelskasse blev stiftet i Outrup i 1915. og dennes første formand,gårdejer N.H.Jessen, er med rette betragtet som andelskassernes fader.

Før andelskassernes tid havde man landet over en række LANDØKONOMISKE FORSKUDSFORENINGER, der var oprettet med det formål at sikre medlemmerne"midlertidige driftslån til dækning af deres avlsbrugs løbende driftsudgifter" som det blev udtrykt. Grundlaget var en lov af 1889, på hvilket grundlag 168 forskudsforeninger så dagens lys, men på trods af lovens forlængelse et par gange, ophørte disse foreningers virke i det væsentlige omkring 1916-17. Foreningerne havde vel i sigtet nogenlunde, hvad der senere blev andelskassernes.

Det er sagt, at andelskasserne er et barn af ANDELSBANKEN, og det kan der vel ikke siges så meget imod, blot at barnet generelt har klaret sig bedre end det fædrene ophav, hvis vi skal blive i billedet.

Den oprindelige næring til ønsket om disse nye kreditinstitutters oprettelse ude på landet har nu nok en historisk-økonomisk baggrund, som vi ikke bør glemme.

Når man lever og virker i et bondesamfund, har man naturligt været underkastet de mekanismer, som har været gældende for landbruget. Vi må derfor kaste et blik over skulderen, hvor vi ser, at der i den sidste del af det nittenede århundrede var en rivende udvikling i dansk landbrug. Man havde hidtil været vant til at være selvforsynenende med næsten alt, såsom korn,gryn,mel,uld,kød,smør o.m.m., og i køkken og bryggers regerede kvinderne med produkter, der stort set var fremstillet på eget brug.

Omvæltningen skyldtes, som i mange andre forhold, også dengang en påvirkning fra udlandet Det store prisfald på korn på verdensmarkedet gjorde det favorabelt at lægge hovedvægten på animalsk produktion. I stedet for at udføre korn benyttede man sig af det billige råstof, man kunne få fra udlandet for at øge produktionen og for at intensivere eksporten af forædlede landbrugsprodukter. Disse opgaver kunne naturligvis ikke klares af den enkelte, hverken økonomisk eller organisatorisk. Man fandt ud af, at man måtte løfte i flok, hvilket man så gjorde gennem de andelsforetagender, man stablede på benene. Brugsforeningerne var først ude; den første startedes i Thisted i 1866, og det første andelsmejeri blev grundlagt i Hjedding ved Ølgod i 1882, hvor det iøvrigt stadig kan ses som mejerimuseum. Vore første andelsforetagender i Klejtrup startedes i omvendt rækkefølge, idet mejeriet startede i 1898 og Brugsforeningen i 1902, begge iøvrigt med byens første læge den meget initiativrige H.Hegelund-Lange som fødselshjælper.

Ældre tiders selvforsynende landbrug havde i sagens natur ikke nogen stor pengeomsætning, men den proces, der blev iværksat med de nye tider, måtte nødvendigvis financieres, og der

kom med tiden et betydeligt kapitalbehov, og f.eks. et begreb som fremmed valuta havde været helt ukendt.

I begyndelsen af vort århundrede blev der oprettet et andelsudvalg, hvis sigte var at få de forskellige andelsforeninger til at virke i et samarbejde. Ret hurtigt blev det et ønske, at man skulle oprette en bank, der skulle virke efter andelsprincippet. Resultatet blev "DEN DANSKE ANDELSBANK", der så dagens lys i 1914 Det var under den første verdenskrig, hvor der vel som nu var pengerigelighed. En mand her på egnen, der var meget optaget af denne bankide og andelstanken i det hele taget, var uddeler V,Jørgensen, der da var de danske brugs-uddeleres førstemand.Han nåede ikke at se Klejtrup Andelskasse blive født, det han som offer for "den spanske" pludselig afgik ved døden i 1818.

Selvom Andelsbanken oprettede afdelinger udover landet, kunne man dog ikke nå ud i de yderste led, hvorfor der med vestjyderne som de drivende opstod ideen om, hvor der var andre andelsforetagender at oprette foreninger, der skulle hedde andelskasser, og som nøje skulle arbejde sammen med Andelsbanken og vel nærmest med et nutidigt udtryk skulle have denne som paraplyorganisation, men med lokalt selvstyre og eget ansvar.Den daværende direktør i Andelsbanken udtrykte det således:

"Disse små sognebanker skal være en efter hele den nye tid og udviklingen afpasset form for sognesparekasse,forskudsforening og almindelig bank under et, De skal være udtrykket for en økonomisk organisation, der bliver ledet efter andelsprincippet, og deres virkeområde skal ikke afgrænses efter sognegrænser, men gå så langt, som lokale andelsselskaber når"

Omtalte andelstanke har man populært udtrykt således, at indflydelsen skulle være efter princippet"en mand en stemme" og ikke omfattende et demokrati, der byggede på antal kohaler Devisen var iøvrigt kort og godt:Lad sognets penge blive hjemme i sognets andelskasse, hvor de skal være til rådighed for de økonomiske opgaver, man har der.

Andelskasserne blomstrede op i stort antal efter starten i Outrup, især i årene lige efter den første verdenskrig. På vor egn var Hvilsom først ude med dannelse af en kasse i maj 1917, hvor de i rækken optræder som en af de første 20 i landet. Onsild kommer i 1918 som nr. 21,Vammen nr. 71 i 1919 og i 1921 først Hammershøj og et par måneder senere Klejtrup,der bliver nr. 73 af danske andelskasser. Efter genforeningen kom der en snes nye kasser i Sønderjylland, som tidligere havde været tyske "Raiffeisen-kasser". Endnu var det Andelsbanken, der var hovedforbindelsen til andelskasserne.

Bankloven af 1918, der var den første lov på området, angav hvad en bank måtte omfatte af arbejdsområder. Den omfattede fra starten ikke andelskasserne, idet disse på grunsaf deres solidariske ansvar opfattedes som lokale foreninger, der ordnede medlemmernes pengesager, men ikke drev egentlig bankvirksomhed. Først i 1986 underkastedes man Bank- og Sparekasseloven.Det var indeholdt i loven, at det ikke betragtedes som bankforretning at udøve revision som Andelsbanken hidtil havde gjort i andelskasserne.Man var i andelskasserne ikke udelt tilfreds med forholdet til Andelsbanken, idet det var holdningen, at banken tiltog sig for meget magt over andelskasserne; omvendt var banken utilfreds med andelskasserne, som man fandt udvidede deres virkefelt udover sognegrænserne.

Vel især affødt af gnidningerne med Andelsbanken var der efterhånden et voksende behov

for, at andelskasserne fandt sammen i et formaliseret samarbejde. På et møde i Fredericia i februar 1921 blev resultatet oprettelsen af foreningen"Danske Andelskasser", hvis formål udtryktes således;"Ved samarbejde at sikre sunde økonomiske vilkår for de enkelte andelskasser".

Hvornår Klejtrup Andelskasse er kommet med i kredsen giver de foreliggende arkivalier ikke noget svar på, men på et repræsentantskabsmøde i august 1925 gennemgik man de for "Foreningen af Andelskasser" forelagte normalvedtægter, så medlemsskab må forud derfor være en realitet.

Behovet for nye vedtægter var opstået ved, at Andelsbanken, som omtaltes i de hidtidige, den 2.juni 1925 måtte ophøre sin virksomhed. For Andelskassen i Klejtrup var den direkte virkning af Andelsbankens lukning,at man straks regnede den indestående garantisum på 200(kr. for tabt, medens det er usikkert, hvorledes det gik med et indestående på 6.476,12 kr.

Foreningen danske Andelskassers bestyrelse søgte hurtigt at rebe sejlene ved at indkalde til et medlemsmøde for at drøfte fremtidige bankforbindelse. Før mødet havde bestyrelsen allerede knyttet nye forbindelser nemlig til Københavns Handelsbank, og medlemmerne blev da også opfordret til ar etablere forbindelse med denne bank. Dette gjorde sålede også Klejtrup Andelskasse ved at optage samarbejde med Handelsbankens afdeling i Viborg. Andre kom i klemme ved Andelsbankens lukning, således også Klejtrup Brugsforening,Det bevirkede, at Andelskassen på et repræsentantskabsmøde vedtog, at man ville overtae Brugsens kassekredit.,"om der kommer begæring derom". Det gjorde der, og Brugsforeningen blev "kunde" i Andelskassen. Det kan i denne forbindelse nævnes, at Andelsmejeriet, der ved Andelsbankens lukning skyldte denne 31,000 kr., men til gengæld hos samme havde et tilgodehavende på 43.000 kr. også fik sved på panden. Deres afregning overfor leverandørerne var i fare. Uvist af hvilken grund søgte mejeriet ikke kontakt med Andelskassen for at komme ud af klemmen, men søgte og fik ved Banken i Hobro stillet nødvendige midler til rådighed. Mejeriets forbindelse til Klejtrup Andelskasse vil senere blive omtalt.

"De danske Andelskasser" fandt på et tidspunkt ud af, at sagen var at få en "Indskuds- og Lånebank". I Klejtrup orienteredes man om denne tanke i 1969, og man tilsluttede sig det, der senere blev "Andelskassernes Bank" i Hammershøj.

I 1977 vedtog EF's ministerråd sit første direktiv omfattende medlemslandenes kreditinstitutioner. Vi skal ikke gå for meget i detaljer, men hermed blev der kastet "grus i maskinen" i vor andelskassebevægelse. Som følge af nævnte direktiv, som naturligt gav signalet til, at man i hjemlige kredse foretog vurdering af følgevirkningerne, nedsattes diverse ekspertgrupper. Det direkte stridspunkt var, at det ville blive en konsekvens, at andelskasserne skulle slutte sig sammen i et centralorgan, hvis medlemmer skulle hæfte solidarisk fuldt ud for hinanden. Centralorganet skulle vurdere medlemmernes solvens og likviditet på grundlag af koncernregnskaber.Centralorganets ledelse ville have bemyndigelse at gribe ind over for medlemmerne og give disses ledelser instrukser. Dette centralorgan, som iøvrigt var velkendt i Holland, som har et meget større andelskassenet end Danmark, er populært blevet kaldt RABO-ordningen.

I andelskassekredse var der mildt sagt delte meninger om denne ordning, bl.a. i Klejtrup var man ikke særlig varm på tanken. Der var,især blandt andelskassernes "græsrødder" en udelt opfattelse af, at det var ganske umuligt at få ørenlyd i det af Danske Andelskas-

ser nedsatte ekspertudvalg.

Hos et meget stort flertal fandt man åbenbart den frembragte ret så spiselig, at man tilsluttede sig,selvom prisen var, at man opgav den selvstyrende ide, der havde været andelskassernes gennem 60 år..

Direktivet fra EF fik med Handelsministeriets mellemkomst udsættelse først til 1982 og senere til 1985. I disse år var der i andelskassekredse en vældig aktivitet, kasserne imellem. Især i Janderup og Lunde-Kvong var man oppe på tæerne. Disse havde allerede i 1982, bl.a. sammen med Klejtrup tilskrevet Industriministeriet, som vist her:

Industriministeriet
1. Afdeling
Slotsholmsgade 12
1216 København K.

Astrup, den 28. sep. 1982

Jr. nr. 1-EF-500/2-78, Rådet for de europæiske Fællesskabers direktiv om samordning af lovgivningen om virksomhed som kreditinstitut.

Underskrevne Andelskasser ønsker hermed at gøre Udvalget opmærksom på, at vi ikke agter at indgå under de restriktive regler fastsat af Foreningen Danske Andelskasser.

Vi opfatter de førnævnte regler som værende i strid med andelskassetanken og vore gennem mere end 60 år oparbejdede forretnings- og driftsmæssige vilkår og især den enkelte andelskasses selvstændighed.

Vi anmoder Udvalget om i den kommende lovgivning for Andelskasser at medtage vort ønske om at bevare vore førnævnte erhvervede rettigheder og selvstændighed uden for Foreningen Danske Andelskasser.

JANDERUP ANDELSKASSE
6851 Janderup
Lambert Hansen

KLEJTRUP ANDELSKASSE
9500 Hobro
Karl Nielsen

LUNDE-KVONG ANDELSKASSE
Lunde, 6830 Nr.Nebel

SDR. LEM ANDELSKASSE
~~6940 Lem~~
J. S. Fautley

FASTER ANDELSKASSE
6900 Skjern
Niggo Honigaard

Denne skrivelse forblev ikke ubesvaret fra Hammershøj, hvor man reagerede på en fotokopi, man havde modtaget.I løbet af 14 dage havde man nået et gennemløb både af bestyrelses- og repræsentantskabsmøder, inden man sendte "de formastelige"(bl.a. Klejtrup) en svada med et meget hårdt ordvalg, der omfattede sådanne som"-sin skarpeste misbilligelse af den anvendte fremgangsmåde, "alm. foreningsmæssig kotyme", "-henstille, at der ikke sker gentagelse af sådanne højst uheldige adfærd" m.m. Skrivelsen var meget truende i sin form og opfordrede til, hvis udmeldelse ønskedes, da at lade dette ske pr. 1.januar 1983(blot 2 1/2 md. senere)).

Denne opsang kvitterede Janderup for ved allerede 2 uger senere at udmelde sig, fulgt af kollegaerne i Faster, Lunde-Kvong og Sd.Lem, medens Klejtrup,som det udtryktes i Janderup Andelskasses jubilæumsskrift, "fik betænkeligheder".

Helt klart hvori disse betænkeligheder bestod, kan ikke siges, for allerede i 82 var der stemning for en udmeldelse, ja så klar at samtlige 17 repræsentantskabsmedlemmer stemte derfor.Man drøftede kort tid efter forslag til nye vedtægter for "de frie foreninger". Man besluttede på et bestyrelsesmøde 3.juledag 1982 at tilbagekalde udmeldelsen, hvilken holdning approberedes af repræsentantskabet med 12 stemmer i januar 83. Det er vist ikke på grund af, at man havde fået "kolde fødder", men nok snarere et udtryk for god jysk eftertænksomhed. Her brugte man tænkepausen til hos myndighederne at søge visse tekniske spørgsmål afklaret. De øvrige "udbrydere" blev hele tiden holdt orienteret om Klejtrups gøren og laden. Disse øvrige fire havde allerede etableret deres egen sammenslutning og havde en vis indbyrdes økonomisk forpligtelse, som nok ikke bekom Klejtrup vel.

I 1986 stiftedes en "brancheforening", omfattende 11 frie andelskasser. Blandt disse var foruden de allerede nævnte udbrydere endvidere Frørup, Glæsborg, Lindknud, Nørreport,Ryslinge, Skovlund samt Klejtrup Andelskasser. De udmeldte sig nu af "Danske Andelskasser" og fik status som frie andelskasser og sluttede sig sammen i "Andelskasseforeningen i Danmark' uden nogen fælles forpligtelse på det økonomiske område. Således vedtaget 23,januar 1986.

Klejtrup Andelskasse flytter i 1987 sine forbindelser fra Hammershøj til "Fællesbanken" i København, Året efter sælger man sine aktier i banken i Hammershøj, nominelt 965.000 kr. til kurs 130..

HVORLEDES OPSTOD ANDELSKASSEN I KLEJTRUP OG HVORFOR?

Vi har været inde på, hvorledes tanken om andelskasser i Danmark opstod, og hvilke kræfter der mobiliseredes for at få tanken omsat til realiteter.

Selvom der var 6 år mellem søsætning af den første andelskasse, til man i Klejtrup kunne sætte et lignende skib i søen, så må vi vel godt hævde, at Klejtrup var med i andelskassernes barndom.

I besvarelse af spørgsmålet HVORFOR i Klejtrup er vi på gyngende grund. Vi havde allerede et pengeinstitut i den daværende sorkommune, idet den hedengangne Hersom-Bjerregrav-Klejtrup Sparekasse drev sin virksomhed med bastion i Hvolris. Jeg har en teori, som måske ikke er rigtig, men dog sandsynlig. Et forsøg på ved Skals Sparekasse, som i sin tid overtog omtalte sparekasse, om at få min teori be- eller afkræftet blev afvist, idet man mente at måtte afvise i diskreationens navn.

Skulle min teori have noget på sig, er ønsket om en andelskasse i Klejtrup netop på dette tidspunkt sammenfaldende med, at vi den 1.april 1920 efter en folkeafstemning fik en kommuneadskillelse, som jo førte med sig, at Klejtrup blev en selvstændig kommune. Det var klart et ønske fra den vestlige del af pastoratet at få skilsmissen gennemført. I avisernes indlæg dengang ser vi, at ikke mindst andelskassens første formand,sognefoged Karl Berthelsen, talte meget for fastholdelse af sammenholdet. Resultatet gik ham som bekendt imod, som ifølge overleveringen gav mislyde gennem flere årtier de to kommuner imellem. En teori kan derfor være, at man i Klejtrup har ment, at man også "pengemæssigt" kunne klare sig selv. For historiens skyld ville jeg gerne have haft en fornemmelse af, hvad sparekassens referater omkring 1920 har sagt evt. om særlig stort antal udmeldelser af folk herfra.

Til spørgsmålet HVORLEDES Klejtrup Andelskasse blev startet, er vi betydeligt bedre stillet, idet vi har avisreferater, der fortæller nøje om de initiativer, der senere førte til dannelsen.

Som man ser ved gennemlæsning af jubilæumsskrifter fra andre af landets andelskasser, var det der som også i Klejtrup på en brugsforeningsgeneralforsamling, ideen blev undfanget. Hos os sker det tirsdag den 23.marts 1920, hvor et referat lyder:

> "Uden for generalforsamlingen fremdrog P.Knudsen tanken om at oprette en andelskasse, hvilket fandt tilslutning fra alle sider. Der nedsattes et udvalg bestående af:gdr. Kr.Sørensen,Hejring, gdr. L.Bach,Klejtrup, karetmager N.Thoft,Klejtrup, husmand Lundgren,Hærup og P.Knudsen,Fristrup, med sidstnævnte som formand".

Nu er vi jo sindige folk, når vi har Klejtrup-muld under træskoene. Vi ser ikke meget til, hvad der sker i dette udvalg den første tid, men givet er det, at man ikke har sovet tiden bort. Vi skal imidlertid et helt år frem i tiden, før vi ser, at der er bevægelse i tingene. Det er på næste års generalforsamling i "Brugsen", den 18.marts 1921. Herfra har vi også et avisreferat:

> "Efter generalforsamlingen førtes en del forhandling om oprettelse af en andelskasse i Klejtrup. Spørgsmålet vil blive behandlet på et møde lørdag(den 19/3 red) hvor gårdejer Bertel Færch,Mejlby, der er formand for den derværende andelskasse, vil komme til stede for at give enredegørelse om de nødvendige oplysninger. Der var stærkt stemning blandt de mødte for oprettelse af en andelskasse".

Nævnte B-Færch var velkendt i sognet, da han få år tidligere havde solgt sin gård i Fristrup til Kr.Rasmussen.

Referatet fra mødet med Færch har vi ikke, men historien viser, at det har været frugtbart, da man åbenbart har benyttet dette møde til at vælge et repræsentantskab for den end nu ikke startede kasse. Det er et faktum, at Klejtrup Andelskasse er stiftet den 9.april 1921, så lidt løjerligt kan det se ud, at man har valgt en ledelse forinden. Det kunne nok have været mere naturligt, at man indtil stiftelsen havde kørt i udvalgsregi.

Af Andelskassens egne protokoller fremgår det af et møde,afholdt den 23.marts(4 dage efter Færch's besøg/red.) at:

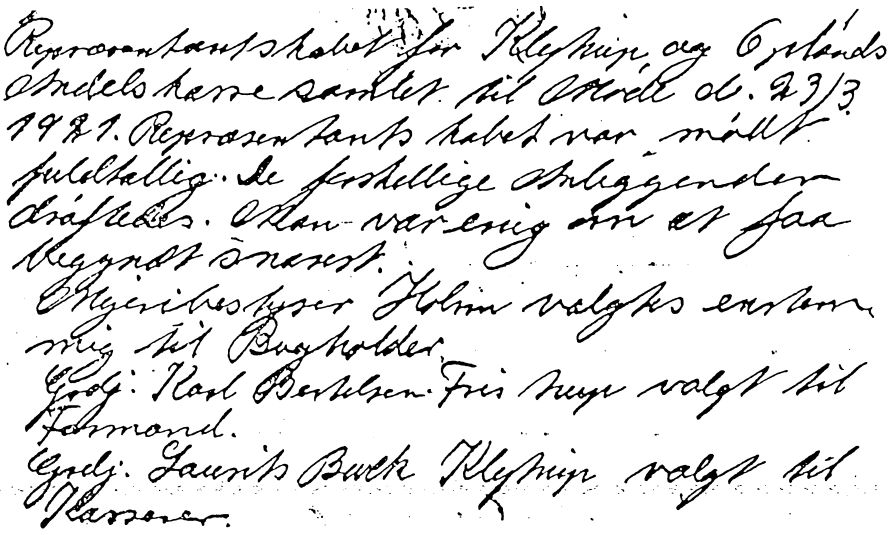

Repræsentantskabet for Klejtrup og Omegns Andelskasse samlet til Møde d. 23/3 1921. Repræsentantskabet var mødt fuldtallig. De forskellige Anliggender drøftedes. Man var enig om et saa begrænset Område.
Mejeribestyrer Holm valgtes enstemmig til Bogholder.
Gdj. Karl Berthelsen-Fristrup valgt til Formand.
Gdj. Laurits Bach Klejtrup valgt til Næstformand.

Medlemmer af det første repræsentantskab var: Landmand P.Knudsen,Fristrup,Karl Berthelsen,Fristrup,Laurits Bach,Klejtrup,mejeribestyrer Chr.Holm,Klejtrup,landmand Jens Jensen, Skaarup,karetmager N.Thoft,Kl.,landm.Kr.Andersen,Hejring,landm. Gregers Hersom,Dremstrup, landm. Kr.Serup,Kl.,landm. Jens Rovsing,Hærup, afholdsvært M.Jensen,Kl.,landm. Th.Hersom, Hejring, dyrlæge F.Howart,Kl.,landm. Lundgren,Hærup,landm. Kr.Lindum,Hvornum,landmm. Niels Thorsgaard,Hejring.

Som revisorer valgtes P.Knudsen og Kr.Serup. Efter referatet ser vi, at Karl Berthelsen som ordstyrer har skrevet "Den stiftende generalforsamling hævet".(Karl var her lidt tidligt ude. Dette var ikke den stiftende generalforsamling).

Nu sker der virkelig noget, idet man holder det næste møde i repræsentantskabet for "den påtænkte Andelskasse for Klejtrup og Opland" den 2.april, hvor udkast til vedtægter besluttes til forelæggelse for den stiftende generalforsamling, der berammes til lørdag den 9.april kl. 7 aften på Klejtrup Afholdshotel.

Her har vi så andelskassens formelle"fødsel" i overværelse af ca 25 medlemmer, der havde P.Knudsen som ordstyrer og dyrlæge Howart som skriftfører. På denne generalforsamling beslutter man, at bogholderen, mejeribestyrer Holm, skal honoreres med 200 kr, medens forman og kasserer atbejder "på honnør", som det udtrkkes. Dog ser vi allerede i august, at de to tillægges 200 kr. til deling.Dette sker efter at Holm har fremlagt et regnskab, der "så lovende ud".

Set i bakspejlet kan man mene, at de tilmeldte medlemmer gik ind i sagen med bind for øjnene, idet man ikke kendte meget til realiteterne. Man har nok haft tillid til, at den ledelse, man havde valgt, nok skulle klarev sagerne. Det er således først på næste møde, repræsentantskabet tager stilling til sådanne forhold som ikke kan have været uvæsentlige:

1,Den indbetalte garantisum er uopsigelig i 3 måneder
2.Det vedtages at optage aktive medlemmer uden kontant indbetaling.
3.Det vedtages at yde aktive medlemmer en kassekredit fra 1000 til 10 kr. efter repræsentantskabets skøn.
4.Der behandledes nogle kassekreditter for indtegnede aktive medlemmer.
5.Det blev vedtaget at holde kontordag hver tirsdag fra kl.2 til kl. 5 eftermiddag. Første gang tirsdag den 24.maj på Afholdshotellet.

Nu er man så igang med sit aktive virke, men igen kan man nok mene, i bagklogskabens lys at der var noget, man burde have haft fod på inden starttidspunktet. Det er således først på et møde den 13,juni, repræsentantskabet fastsætter den rentepolitik, der skal være gældende:

5% på 3.mdr. opsigelse
5 1/4% på 1/2 års opsigelse
5 1/2% på et års opsigelse.
4 1/2% på løbende konto
Fast rente af kassekredit 1/2%,Yderligere betales 6% af udlån af kassekred.(ialt 6 1
7 1/2% for lån på veksler uden provision

KLEJTRUP i 1921

Hvorledes var forholdene iøvrigt i samfundet som helhed og i Klejtrup Sogn i særdeleshed ved Andelskassens start? Ja, vi havde jo lige overstået den første verdenskrig, hvorefter genforeningen, som vi beskrev sidste år, var en realitet. Klejtrup by var betydelig mere "larmende" end nu til dags. Der var Andelsmejeri,Brugsforening,elektricitetsværk,, to købmandsforretninger samt to maskinsnedkerier, der senere udviklede sig til møbelfabrikker. Vi havde smedie, karetmager og larmende møllerier ikke mindre end tre steder, nemlig foruden vandmøllen såvel i brugsen som i Købmandsgården. Vi havde foruden træskohandel ikke mindre end tre steder, hvor skoene kunne forsåles, to skrædere,cykelhandel,bager to slagtere og så har vi nok endda glemt et eller andet.

Livet i de direkte landområder var så helt forskelligt fra i dag. I hver ejendom levedes et rigt familieliv, ofte med en stor børneflok og flere steder med et relativt stort fol-

kehold. I sognet som helhed var der i 1921 845 indbyggere mod 578 ved det foregående århundredskifte, hvilket viser den vældige udvikling de sidste par årtier.
Ved Andelskassens start var der i sognet 183 gårde og huse, hvor gårdene modsat i dag var i overtal. Kreaturholdet i dag er i det væsentlige baseret på få store besætninger. F 75 år siden var de 626 køer samt 1323 svin spredt ud på samtlige brug. På nogle områder n vi klart melde pas i forhold til 1921, da var der nemlig i sognet 354 heste,13 geder og 405 får.

KLEJTRUP ANDELSKASSES VEDTÆGTSMÆSSIGE GRUNDLAG.

Det lovmæssige grundlag, vedtægterne, var fra starten efter Andelsbankens koncept, hvilket gjorde, at man allerede i 1925 var nødsaget til at udfærdige nye, da Andelsbanken da blev lukket, og flere af de første vedtægters paragraffer derefter ikke længere kunne opfyldes. Selvom det kan virke ret omfattende, bringer vi alligevel de første vedtæger, ide de historisk set kan være ret interessante:

VEDTÆGTER

for

Foreningen

Klejtrup og Omegns Andelskasse.

§ 1.Foreningens navn er KLEJTRUP ANDELSKASSE, dens Hjemsted Klejtrup, dens Formaal
a) at ordne og lette Medlemmernes Pengeomsætning
b) at gennemføre en fyldestgørende Form for personlig Kredit til Foreningens aktive Medlemmer og
c) at modtage Medlemmernes Kapital til Forrentning.

§ 2.Aktivt Medlem kan enhver blive, der er fyldt 25 Aar og som staar som Medlem i en som Medlem af Den danske Bank indmeldt Andelsforening i Klejtrup Sogn og nærmeste Omegn og som ikke har Adgang til at blive aktivt Medlem. Ligeledes kan enhver Forening i Klejtrup Sogn og nærmeste Omegn optages som passivt Medlem, forsaavidt det er et Individ,skal, saasnart Paagældende opfylder Betingelserne for at blive aktivt Medlem, overgaa til aktivt Medlem eller slettes som Medlem.

§ 3.Aktive Medlemmer betaler intet Indskud; passive Medlemmer 50 Øre, ukonfirmerede Børn dog kun 25 Øre. Foreninger, der optages som passive Medlemmer, erlægger et Indskud af Kr. 5.00. Disse Indskud overgaar straks til Foreningens Reservefond.

§ 4.Medlemmerne optages af Foreningens Bestyrelse. Ved Optageslsen som aktivt Medlem skal Vedkommende godtgøre at være fyldt 25 Aar og være Medlem i en som Medlem af Den danske Andelsbank indmeldt Andelsforening i Klejtrup Sogn eller nærmeste Omegn. Enhver der indtræder som aktivt Medlem, skal ved sin Indtræden underskrive Foreningens Vedtægter i Overværelse af Vitterlighedsvidner.

§ 5.Foreningens Myndighed er Generalforsamlingen,Repræsentantskabet og Bestyrelsen.
Generalforsamlingen dannes af Foreningens aktive Medlemmer hvert Medlem har een Stemme, der maa afgives ved personligt Møde. Passive Medlemmer har adgang til Generalforsamlingen og kan faa Ordet, men har ingen Stemmeret.
Ordinær Generalforsamling afholdes hvert Aar i i første Halvdel af Marts Maaned.
Ekstraordinære Generalforsamlinger afholdes paa Begæring af af Repræsentantskabet, Bestyrelsen, Revisionen eller 10 aktive Medlemmer. Generalforsamlingen indkaldes af Repræsentantskabets Formand med 8 Dages Varsel og iøvrigt paa den Maade, Repræsentantskabet fastsætter. Alle Beslutninger tages af generalforsamlingen ved simpel Stemmeflerhed, naar ikke anderledes er foreskrevet i disse Vedtægter.
Den ordinære Generalforsamlings Dagsorden skal omfatte:

a)Beretning om Foreningens Virksomhed i Forretningsaaret.
b)Fremlæggelse af Regnskabsopgørelse og Status.
c)Mulige Forslag.
d)Valg.

Forslag, der skal behandles paa Generalforsamlingen, maa kortelig angives i Indvarslingen. Forslag til Behandling paa en ordinær Generalforsamling skal være indsendt til Bestyrelsen inden Udgangen af Februar Maaned, ekstraordinære Generalforsamlinger mindst 10 Dage før. Generalforsamlingen vælger en Ordstyrer, der leder Forhandlingerne og Afstemningerne, og en Protokolfører. Disses Underskrift i Protokollen er fuldt Bevis for Rigtigheden af det Protokollen tilførte.
Generalforsamlingen vælger aarlig 2 Revisorer.

§ 6.Repræsentantskabet, der vælges af Generalforsamlingen, bestaar af 15 Medlemmer, der vælges for 1 Aar ad Gangen. Et Medlem, der har fungeret i 1 Aar, har Krav paa derefter at være fritaget i 2 Aar.
Repræsentantskabet vælger blandt sine Medlemmer en Formand. Det holder Møde saa ofte, Formanden finder det paakrævet, eller naar 3 af dets Medlemmer forlanger Møde afholdt mindst dog 4 Gange i Foreningsaaret. Repræsentantskabet fastsætter Foreningens Forretningsgang.

§ 7.Bestyrelsen bestaar af 2 af og blandt Repræsentantskabet valgte Medlemmer og af Repræsentantskabets Formand, der tillige er Bestyrelsens Formand. Valget gælder 1 Aar. Møde afholdes saa ofte,Formanden finder det paakrævet, eller naar en af Bestyrelsesmedlemmerne stiller Forlangende derom.

§ 8.Bestyrelsen udfører under Repræsentantskabets Kontrol Foreningens daglige Forretninger. Af dens Medlemmer udpeger Repræsentantskabet den eller dem, der skal varetage Kasserergerningen. Kontortid for Medlemmerne holdes mindst en Gang ugentlig i saa lang Tid, som Forretningerne kræver det.
Vederlag til Bestyrelsens Medlemmer fastsættes efter Indstilling fra Repræsentantskaaf Generalforsamlingen.

§ 9.Repræsentantskabets, Bestyrelsens og Revisionens Medlemmer skal omgaas fortroligt med de Oplysninger, som deres Virksomhed i Foreningen maatte bringe dem i Besiddelse af. Det skal dog være Repræsentantskabets Formand tilladt at give Sognets Andelsforeninger eller disses Forretningsledere Oplysninger om Medlemmernes Kreditbeløb og Indlaansmidler, som han finder passende, naar vedkommende Medlem staar i Forretningsforbindelse og Skyldforhold til paagældende Andelsforening.

§10.Regnskabsåret er Kalenderaaret, Regnskabsopgørelsen skal være tilendebragt og Regnskabet overgivet Revisorerne inden Udgangen af Januar Maaned. Revisionen skal være tilendebragt og Regnskabet med Revisionens Bemærkniner være tilbageleveret Bestyrelsens Formand inden 15. Februar. Regnskabet skal derefter indsendes til Revision af Den danske Andelsbanks Revisionsafdeling bilagt Uddrag af Udlaan(med Angivelse af saavel Laanenes Størrelse som af Laantagernes Navne).Til Orientering for Banken, men uden Forpligtelse for denne, indsender Foreningen sin Maanedsbalance til Banken efter Afslutningen af sidste Kontordag i hver Maaned.

§11.Foreningen tegnes som Medlem af Den danska Andelsbank.

§12.Foreningens Medlemmer erholder hver især Konto i Foreningens Bøger, og der udleveres hvert Medlem en Mellemregningsbog.

§13.Ethvert aktivt Medlem, som af Repræsentantskabet kendes skikket dertil, har krav paa en af Repræsentantskabets efter Omstændighederne afpasset løbende Kredit hos Foreningen.Over Størrelsen af disse Kreditter udfærdiger Repræsentantsakbet hvert Aar en for Aaret gældende Fortegnelse, der dog til enhver Tid og i enhver Henseende kan ændres af Repræsentantskabet, naar det dertil finder Grund. Paa og efter den første Kontordag i hvert Aars Januar Maaned kan hvert aktivt Medlem erholde Underretning hos Bestyrelsen om den Medlemmet med det ovenanførte Forbehold indrømmede Kredit. Af den saaledes bevilgede Kredit erlægges 1/2% aarlig ekstra til Dækning af mulige Tab eller Henlæggelse til et Reservefond.

§ 14. Foreningens Udlaan (d.v.s. Foreningens samtlige Tilgodehavender hos dens Medlemmer) maa ikke overstige 8/10 af dens til Forvaltning modtagne Kapital. Ønsker Foreningen at udlaane yderligere maa Den danske Andelsbanks Godkendelse dertil indhentes. Intet Laan maa ydes paa længere Tid end 10 Aar, og intet Laan til aktive Medlemmer maa overstige 1/20 af Foreningens samlede Indlaansmidler.

" 15. Foreningens ledige Midler skal indsættes i Den danske Andelsbank.

§ 16. Foreningens Bøger og af Bestyrelsen bekræftede Udskrifter deraf skal være fuldt Bevis for Medlemmernes Mellemværende med Foreningen, derunder ogsaa for Skyldsforhold til Foreningen. I Tilfælde af Søgsmaal er ethvert Medlem underkastet den i Lov om Rettens Pleje Kap. 41 hjemlede hurtigere Retsforfølgning og pligtig at betale alle Sagsomkostninger efter Regning, derunder ogsaa Sagførersalær. Som Værneting har Foreninen Ret til at vælge Foreningens Hjemting. Denne Paragrafs Princip kan ingen Generalforsamling ændre.

§ 17. Foreningen maa udover de Forpligtelser, der er nødvendige ved den daglige Drift (Husleje og andre Driftsudgifter) kun paadrages Forpligtelser overfor andre Andelsforeninger i Klejtrup Sogn og nærmeste Omegn overfor egne Medlemmer og overfor Den danske Andelsbank. Indenfor disse Rammer paadrages Foreningen Forpligtelser ved kollektiv Underskrift af 2 Medlemmer af Bestyrelsen, naar det drejer sig om Forpligtelser vedrørende den daglige Forretningsgang. I alle andre Tilfælde kun ved Underskrift af den samlede Bestyrelse.

§ 18. Foreningens aktive Medlemmer er solidarisk ansvarlige for enhver Foreningen paahvilende Forpligtelse. Foreningens passive Medlemmer hæfter ikke eprsonlig for disse Forpligtelser. Denne Ansvars-Bestemmelse kan ingen Generalforsamling ændre.

§ 19. Betaling af Medlemmernes Skyld til Andelsforeninger i Klejtrup Sogn og nærmeste Omegn eller omvendt Betaling af Klejtrup og Omegns Andelsforeningers Skyld til Foreningens Medlemmer, søges udlignet gennem Foreningen, saa vidt mulig ved Checks eller lignende Foranstaltninger.

§ 20. Foreningens aarlige Overskud fordeles, efter at der er henlagt mindst 50% til Reservefondet, indtil dette udgør 15% af Balancen, til foreningens aktive Medlemmer, og de passive, for saa vidt de er Individer, og udbetales til dem eller godskrives dem i forhold til Regnskabsaaret modtagne og udbetalte Renter.

§ 21. Udmeldelse af Foreningen kan finde Sted med mindst 1/2 Aars skriftlig Varsel til en 1. Januar. Medlemmer kan udelukkes af Foreningen ved en Repræsentantskabsbeslutning, dog at vedkommende Medlem har Ret til at fordre førstkommende Generalforsamlings Afgørelse af, om Udelukkelsen skal staa ved Magt. Udtraadte eller udelukkede Medlemmer vedbliver i Foreningen med de øvrige Medlemmer at hæfte for de forpligtelser, Foreningen havde, da de ophørte med at være Medlemmer, indtil en efter Udtrædelsen eller Udelukkelsen følgende af Generalforsamlingen godkendt Regnskabsopgørelse har godtgjort at der ikke er paaført Foreningen Underskud Udtraadte eller udelukkede Medlemer har intet Krav paa Foreningens Reservefond eller øvrige Ejendele.

§ 22. Naar 4/5 ad de paa en til at tage Bestemmelse i saa Henseende lovlig sammenkaldt Generalforsamling mødte stemmeberettigede Medlemmer stemmer for, at Foreningen skal træde i Likvidation, likvideres den under Ledelse af et af Generalforsamlingen sat Udvalg. Likvidationen skal tilendebringes paa højst 3 Aar. Hvad der maatte blive tilovers, efter at alle krav er dækkede, fordeles til de, da Likvidationen besluttedes værende Medlemmer i forhold til de af dem i de sidste 5 Regnskabsaar før Vedtagelsen modtagne eller betalte Renter. Denne Paragraf kan ændres af Generalforsamlingen med samme Majoritet, som Paragraffen kræver til Vedtagelse af Likvidation.

Saaledes vedtaget paa den stiftende Generalforsamling den 9. April 1921.

Vedtagelsen om Foreningens Oprettelse er stemplet med Kr. 10,00.

Vi ser, at foreningens første formand, sognefoged Karl Berthelsen i sit embeds medfør har indkasseret stempelgebyret til statskassen. Man ser også, at overskriften er "Vedtægter for Foreningen Klejtrup og Omegns Andelskasse", medens man i § 1 skriver, at navnet er

KLEJTRUP ANDELSKASSE.

I de føromtalte nye vedtægter af 1925(og senere i 1956) gør det omvendte sig gældende. I overskriften skriver man KLEJTRUP ANDELSKASSE, medens man i § 1 fastsætter at navnet er KLEJTRUP OG OMEGNS ANDELSKASSE. Det har der åbenbart været lidt uenighed om. I dag er der ingen tvivl om, at navnet er Klejtrup Andelskasse. I de første vedtægter ser man, at man ikke kunne være medlem, medmindre man er medlem af Andelsbanken, hvilket må betyde Andelsmejeriet eller Brugsforeningen.Det har man tilsyneladende ikke taget så tungt på, idet det ses, at begge byens købmænd var aktive medlemmer, og vel må antages hverken at have været medlem af mejeriet eller deres konkurrent,Brugsen.

De nye vedtægter er lidt mindre omfattende, man har dog nok ment, at man med vor boglige standard bedre har kunnet forstå et begreb som "person" frem for "individ" i 1921-udgaven.

De næste 30 år synes man at klare sig med det vedtægtsmæssige værktøj, man fik i 1925, men i 1955 finder bestyrelsen, at tiden er inde til en revision. Man nedsætter et udvalg under ledelse af Arne Busk,L.Mølle og iøvrigt bestående af Niels Jensen,Hærup,Kr.Andersen, Hejring,Johs. Nielsen,Sølyst og mejeribestyrer Chr.Christensen..Allerede på et repræsentan skabsmøde samme år barsler udvalget med et forslag, som fremlægges af Busk. De ændrede vec tægter vedtages på generalforsamlingen i 1956, og udvalget opløses.

Man fastholder i 56-udgaven som et krav, at man skal være bosiddende i Klejtrup Sogn eller nærmeste omegn for at kunne opnå medlemsskab. Dette krav så man stort på, hvis man da ikke har ladet f.eks. København henregne til den geografiske placering i omegnen af Klejtr Senere har man dog ladet sådanne krav ude af betragtning ligeledes de aldersmæssige krav e udgået af vedtægterne.

Et bestyrelsesforslag i 1985 møder stor modstand. I repræsentantskabet er der kun 8, der støtter og 6 der er imod, men nok til en vedtagelse. Uenigheden var begrundet i, at man st i det tidligere nævnte vadested mellem "Danske Andelskasser" og "Andelskasseforeningen i Danmark". I de senere år er det blevet et fast punkt på generalforsamlingen, at der skal laves nye vedtægter. Dette skyldes et urimeligt krav fra tilsynsmyndighederne, der kræver, at vedtægterne skal indeholde såvel andelskapitalens størrelse som antallet af andelshaver Tilsynet burde vel være bekendt med, at love og vedtægter skal anvise KRAV og ikke TILSTAN Man kunne blot stille det krav til kasserne, at disse i deres regnskabsmeddelelser angiver sådanne forhold. Hvad man da også praktiserer i Klejtrup.

ANDELSKASSENS DOMICILER

Som det fremgår af det tidligere holdt AndelskASsen fra starten kontorsag på Afholdshote let(nuv. Søkroen).Formentlig ikke i længere tid, men desværre findes der ingen regnskaber der viser, hvornår man fik det første egentlige kontor. Dette får man hos købmand Hoppe (Viborgvej 17).Afdøde Sofus Bundgaard skriver i sine erindringer, at man holdt til her i 15 år. Det slår nu nok ikke til. Vi ved fra en annonce i "Klejtrup Avis", at man flyttede Chr.Schreibers ejendom(Skårupvej 4) den 1.april 1938, hvor ejeren en tid havde drevet "Kle trup Varehus". Der var her betydelig bedre plads end på Viborgvej, hvor man blot havde et lavloftet lokale og et ganske lille boksrum bagved.

Som et apropos til nedenstående annonce kan vi se, at bestyrelsen allerede i 1930 beslut tede, at man ville annoncere i avisen,hver gang den udkom. Det var heller ikke så ofte ve 3-4 gange om året.

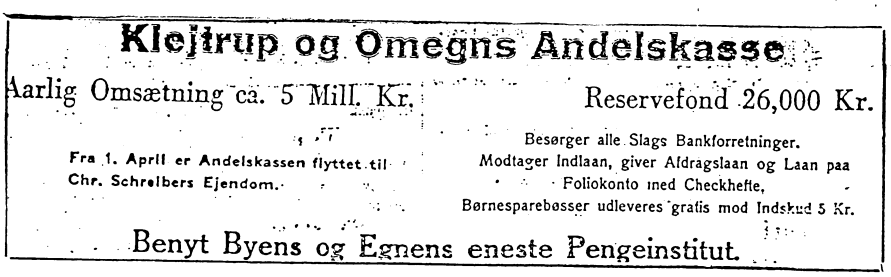

Hvorvidt man fra starten på Viborgvej har skønnet, at der var plads nok en rum tid frem, kan vi ikke vide, men på generalforsamlingen i 1927 nævner formanden, at lokalerne er for små, men han nævner ikke noget konkret om at ændre på forholdene. Endnu har man heller ikke de store beløb at rutte med. Af årets regnskab er der efter aflønning af bestyrelsen og hensættelse til reservefonden 50 kr. til inventar og 149 kr.og 5 øre til etableringskontoen. Det byggede man selv i disse tider ikke noget bankpalæ for.

I 1929 søgte købm. Hoppe at holde fast på Andelskassen som lejer ved at tilbyde at udvide lokalerne. Dette tilbud blev afslået, og man nedsatte sit første byggeudvalg, der udover bestyrelsen bestod af Poul Hedemand og P.Knudsen. Vi skal helt hen til 1936 før der kommer nogle realiteter frem i byggesagen. Man fremlægger på generalforsamlingen repræsentantskabets planer med en placering på mejeriets jord eller på et stykke af "Træsko-Stines". Man er mest stemt for det første, men den intense diskussion på generalforsamlingen munder ud i, at man skrinlægger planerne. Formodentlig på grund af krisetiderne. Herefter er det, at man flytter til Skårupvej. Huslejens størrelse kender vi heller ikke her, vi har forsøgt at få nogle oplysninger om lejemålet fra Schreibers efterkommere, men uden held. Hvorfor man flytter fra disse udmærkede lokaler allerede i 1942 vides ikke, men den 1.oktober 42 flytter man ind i den vestre ende af møbelfabrikant Th.Hermandsens genopbyggede ejendom, som i januar samme år var lagt i aske.. Huslejen her var 800 kr om året, men så skulle bestyrelsen have kaffe hver eftermiddag, hvor der var kontortid. Kontrakten lød på 8 år. Vi er nu ved at være noget fremme i tiden, og planerne om eget byggeri har ladet vente på sig. Man når at fejre Andelskassens 25 års jubilæum i 1948 "på festlig vis" som det hedder i protokollen, inden man i repræsentantskabet tager sagen op igen. De ønsker, man nu har om placering, er på mejeriets grund overfor hotellet, hvor Sparekassen langt senere fik til huse, samt en grund tilhørende købmand Niels Laustsen, hvor Sparekassen har sit virke i dag.Det bliver som bekendt ingen af disse grunde, der bliver valgt. Man forsøger at sætte kniven for struben af mejeri-folket, hvor man siger at afslag af et tilbud på 5.000 kr. for grunden vil medføre, at man i stedet køber et areal fra Jens Bach's have "beliggende mellem posthuset og maler Nielsens ejendom med en facade på 30 alen og en dybde i linie med malerens have".Man køber nævnte grund for de 5.000 kr, som man åbenbart har bidt sig fast i som det acceptable. På næste års regnskab overføres 15.000 kr. til byggefonden, fulgt det følgende år af yderligere 20.000 kr. Bestyrelsen bemyndiges til at søge indkøbstilladelse til byggematerialer, og nu er det lige før, man for første gang virkelig kan få "foden under eget bord". I 1950 kan formanden for byggeudvalget, Sofus Bundgaard,oplyse, at byggeriets udgifter har været 55.000 kr.

Her fortsætter man så virksomheden, og man har bygget så rigeligt, at man foruden en lejlighed på førstesalen har plads at undvære, så man kan indgå et lejemål med sognerådet, således at kommunekontoret kan etableres her. Disse forhold er herskende, indtil Klejtrup Kommune fra 1.april 1970 bliver opslugt i den nye storkommune Møldrup-

Som udviklingen går m ed mere personale som følge af flere og større opgaver, var man i 1979 kommet frem til at drøfte, hvorvidt man skulle ombygge eller bygge nyt. På repræsentantskabsmødet den 4.juli orienterede arkitekten, og man diskuterede indgående problemerne. Indstillingen var så overvældende, at 16 medlemmer ville have bygget nyt, kun tre stemte imod. Man vedtog en offentlig licitation, omfattende kommunerne Møldrup,Tjele, Hobro,Viborg og Aalestrup. Man besluttede at købe grund af jenny Poulsen, således at man kan bygge bag den gamle kontorbygning. Man er klar over, at der kan være "vandproblemer", Hvorfor man inddrager Geoteknisk Institut til at undersøge grunden. Man kan få en fornemmelse af. at resultatet af disse målinger ikke har holdt stik, da der har været et stadigt vandproblem at kæmpe med.Resultatet blev dog formedelst ca 1 mill. kroner et moderne "pengehus", som det kendes i dag.

KLEJTRUP ANDELSKASSES LEDELSE.

Vi har nævnt, hvorledes bestyrelsens sammensætning var fra starten, nemlig med sognefoged

Karl Berthelsen som formand, mejeribestyrer Chr.Holm som bogholder og gårdejer Laurits Bach som kasserer. Uvist af hvilken grund var denne sammensætning kun gældende halvandet år, idet Holm på repræsentantskabsmødet den 7.oktober 1922 beder sig afløst som bogholder. Han var, samme med den øvrige bestyrelse genvalgt den 30.marts s.å.. Bad han sig mon fritaget på grund af, at man på nævnte møde besluttede at udvide kontortiden til to gange ugentlig? Han kan have følt, at det var mere, end hans tid tillod. Der har også været ymtet om, at man i mejerikredse have noget imod, at han havde den beskedne ekstraindtægt, som jobbet i Andelskassen gav.Given er det, at man ikke har kunnet sætte en plet på Holms loyalitet og nidkærhed; der findes da heller ikke i mejeriets protokoller fra den tid antydning af kritik af hans dobbeltjob. Man kan derimod mere end fornemme, at der i mejeribestyrelsen ikke har været nogetkærlighedsforhold over for Andelskassen.Hvor "Brugsen" efter Andelsbankens lukning i 1926 fandt det naturligt at søge Klejtrup Andelskasse som pengeinstitut, så skal vi helt hen til 1950 før Andelsmejeriet finder ind i folden. Der havde været flere følere gennem årene,men der gik altså næsten 30 år, før man fandt tiden moden. Det var kun mejeriet som institution, der stod udenfor, for Andelskassen havde bundet de landmænd, der havde kassekredit i kassen til, at de skulle lade deres mælkepenge passere.I 1932 ser man, at man tager disse omstændigheder så højtidelige, at man truer en genstridig skyldner med sagsanlæg,hvis han ikke lod sine mælkepenge tilflyde Andelskassen. Min forundring over, at der går så mange år, inden man får et fast tilknytningsforhold mellem mejeri og andelskasse, skyldes ikke mindst, at man i disse år i mejeriets bestyrelsessammensætning ser sådanne navne som P. Knudsen,Kr.Serup,L.Bach og andre, der var absolut pro Andelskassen. Skulle forklaringen være, at der ligger en sandhed i min tidligere nævnte teori om, at følelserne i den vestlige del af pastoratet ikke var så varme mod Klejtrup, og hvad der bevægede sig her?Den mangeårige, meget dygtige mejeriformand i disse år var en højt anset gårdejer i Hersom, det kan have haft en afgørende betydning.

Som afløser for Chr. Holm valgte man karetmager N.Thoft til bogholder. Han var også en dygtig mand på posten, som han bestred gennem mange år.

I de nu mange år har Klejtrup Andelskasse kun haft ialt 22 bestyrelsesmedlemmer.Af disse har ca halvdelen haft sæde i bestyrelsen i over 10 år, nemlig snedker P.Chr.Pederser i 25 år, S.Bundgaard i 22 år, J.Nøhr 18, Jens Bach(Dremstrup) 17,N.Thoft 15,Karl Berthelsen, Karl Nielsen og J.Rask alle i 14 år,J.Bach(Klejtrup) og J.Brüld 12 og Chr. Christensen og Karl Olsen begge i 11 år.

Andelskassens bestyrelse gav sig ikke af med at skrive referater i de første mange år, ja faktisk skal vi vente i 47 år, før noget sådant sker. Forklaringen er let at få øje på, idet bestyrelsen i alle disse år jo også udgjorde det daglige personale, hvor man har fundet det naturligt, at "møderne" var de daglige samtaler. Vi kan også se, at rollefordelingen var anderledes end i dag. Vi kan vel sige, at datidens bestyrelse i nogen grad udførte direktionsopgaver, medens repræsentantskabet dengang mere havde den rolle, der er bestyrelsens i dag.

BESTYRELSESMEDLEMMER I DE FORLØBNE ÅR I ALFABETISK ORDEN:

Aage Bach,Dremstrup	1988-95
Jens Bacg,Dremstrup	1930-47 (kasserer)
Jens Bach,Klejtrup	1962-74 (formand 69-74, kasserer 62-88)
Laurits Bach,Klejtrup	1921-30 (kasserer)
Karl Berthelsen,Fristrup	1921.35 (formand)
Johs. Brüld, Klejtrup	1957-69 (formand 62-69,kasserer 57-62)
Sofus Bundgaard,Klejtrup	1935-57 (formand 35-37, bogh. 37-54, kasserer 54-57)
Chr.Christensen,Klejtrup	1967-77
Chr. Holm,Klejtrup	1921-22 (bogholder)
Jens Knudsen,Hvornum	1991-95
Jens Møller,Fristrup	1988-95 (formand 93-95)
Karl Nielsen,Fristrup	1974-88 (formand)
Leo Nielsen,Klejtrup	1983-84
Jens Nøhr,Hærup	1947-67(kasserer 47-54,bogh. 54-67)
Ole T.Nøhr,Klejtrup	1986-93(formand 88-93)
Karl Olsen,Hvornum	1977-88
P.Chr.Pedersen,Klejtrup	1937-62 (formand)
Johs.Rask,Hejring	1969-83
Grethe Sunesen,Roum	1993-95(Andelskassens eneste kvindelige medlem gennem årene)
Niels P.Thoft,Klejtrup	1922-37(bogholder)
Knud Vestergaard,Skaarup	1984-91

Endvidere har bagermester John Frøslev,Klejtrup siden 1987 været det offentliges repræsentant i bestyrelsen, valgt af erhvervsministeriet efter indstilling fra kommunalbestyrelsen

REVISORER

Indtil man afskaffede den lokale revision, har kun 7 personer beklædt posterne som revisorer nemlig

Kr.Serup,landmand,Klejtrup	1921-61
P.Knudsen,landmand,Fristrup	1921-37
Karl Berthelsen,sognefoged,Fristrup	1937-45
N.P.Thoft,karetmager,Klejtrup	1946-60
H.Christensen,uddeler,Klejtrup	1960-87
Frode Serup,landmand,Klejtrup	1961-90
J.Provst Christensen,uddeler Klejtrup	1987-90

Revisionen foretages nu af firmaerne "RVT-revision" og"ERNEST og YOUNG".

REPRÆSENTANTSKABET.

Nogle vil sætte spørgsmålstegn ved repræsentantskabets berettigelse, idet de opgaver,som tidligere var repræsentantskabets, er flyttet til bestyrelsen, som tidligere påpeget. Her tænkes ikke mindst på bevilling/forkastelse af låneanmodninger. Man kan måske med nogen ret hævde, at der ligger en psykologisk værdi i, at man rundt om i kassens arbejdsområde føler et vist nærhedsprincip godtaget. Hvorvidt dette så tæller nok til at opretholde et sådant forum. er vel en skønssag. Nogle andelskasser har afskaffet deres repræsentantskab.

Man kan nok være noget imponeret over, hvor godt man har formået at fordele pladserne i repræsentantskabet gennem årene. i geografisk forstand. Nogle steder har man følt det nødvendigt at sætte kvoter for, hvorledes de enkelte geografiske områder skulle repræsenteres, således har man i Onsild haft regler for, hvor mange, der skulle vælges i henholdsvis N.Onsild,Sd.Onsild,Lindum,Sjørring o.s.v. I Klejtrup har man uden nogen formaliseret fordeling klaret dette spørgsmål flot-.

I Andelskassens levetid har der været valgt 164 repræsentanter, der har været geografisk fordelt således:

Hærup 32, Klejtrup 27, Fristrup 27, Hvornum 21, Hejring 19, Roum 9, Ørris 9, Skaarup 4, Dremstrup 3, Troestrup 3,Hersom 2, Lindum 1,L.Mølle 1, Hobro 1,Bjerregrav 1 og uden stedangivelse 4.

Skulle vi etablere en "Top-ti-liste over, hvor lang tid repræsentanterne har "holdt ud", ser vi:Kr.Jensen,Hvornum 34 år,snedker Pedersen,Klejtrup 32 år,Jens Bach,Dremstrup 30 år, S.Bundgaard,Klejtrup 26 år, mejeribestyrer Christensen,Klejtrup 25 år, Søren Mørup,Roum 25 år, Johs. Rask,Hejring 26 år, Karl Berthelsen,Fristrup 24 år, Karl Nielsen,Hvornum 24 år, og endelig Johs. Nielsen,Hvornum og Søren Kr.Nielsen med 22 år.

Har man geografisk været god til at fordele pladserne i repræsentantskabet, så har det her som i mange andre forsamlinger holdt hårdt for at få spindesiden repræsenteret. I 1982 blev der i så henseende skrevet historie ved, at Sonja van Willigen,Bjerregrav som det første kvindelige medlem tog sæde i repræsentantskabet. Her kort tid før jubilæumsåret er der tre kvinder med, men dog beskedent udaf en samlet medlemskreds på 15,

Repræsentantskabets medlemmer i 1995 var:

Jens Møller,Fristrup,Leif Nøhr,Hærup,Jens Knudsen,Hvornum,Grethe Sunesen,Roum,Per Vammen, Hærup,Knud Vestergaard,Skaarup,Solveig Rask,Hobro,Aksel Nørlem,Hvornum,Henning Fruegaard, Klejtrup,Niels Frandsen,Klejtrup,Poul Erik Nielsen,Klejtrup,Aage Bach,Dremstrup, Jette Søndergaard,Hvornum og John Jensen,Hærup.

KLEJTRUP ANDELSKASSE I TAL.

I sine erindringer omkring Klejtrup Andelskasse skriver afdøde Sofus Bundgaard flere interessante ting. Han skriver bl.a., at det var en næsten uskrevet lov, at ledelsen af Andelskassen og kommunalbestyrelsen (sognerådet) holdtes adskilt. Det synes jeg nu ikke er helt rigtigt, ganske vist havde Bundgaard ikke nogen ledelsesfunktion i sine år som formand for det nye sogneråd , men begge revisorer, Serup og P.Knudsen,fik da et sognerådsmandat, ja sidstnævnte sågar både som kommunekasserer og rådsformand. Iøvrigt fik bogholderen,N.Thoft, også sæde i sognerådet. Alt dette har ganske sikkert heller ikke besværet dagligdagen, da de pågældende alle var af et karat, så de uden at skabe noget habilitetsproblem har forstået at forvalte de forskellige kasketter.

I 1926(Året efter Andelsbankens "krak") ser vi omsætningen gå ned med ca 15%. Til gengæld var overskuddet det til da højeste.Grunden til denne nedgang, der kun berørte balancen med 3.4%, men hvor man tabte en halv snes aktive medlemmer, var klart den, at nogle indskydere blev nervøse for deres sparepenge. I denne forbindelse fortælles en historie om kassens dygtige bogholder, karetmager N.Thoft. Ifølge overleveringen bad han kassereren mobilicere alt, hvad han kunne stable op af penge, vist også de tilstedeværende bestyrelsesmedlemmers private beholdning. Dette syn, der mødte kunderne, at kassen nærmest flød med penge, berpligede så meget, at den store katastrofe med masseudtræk blev undgået

Landbrugskrisen i trediverne kan vi også aflæse i årene 1930-35. På generalforsamlingen i 1931 omtaler formanden krisetiderne og bedømmer fremtiden som mørk. Året efter er tonen stadig bekymrende "-alvorlig pengekrise, nødvendigt at administrere med fast hånd", men trods tonen i mol konstateres "ingen væsentlige tab". Først i 1934 spores der lys forude, I dag kan vi glæde os over, at der var en god besætning i de ganske alvorlige år.

Årene går, tallenes mangefold passerer revy, medens årenes tilskikkelser i mere eller mindre udstrækning influerer på kassens regnskaber. Omsætningen stiger igen støt, overskuddet stiger og falder, stadig positivt, selvom man i 1944 er tæt på den magiske linie med et overskud på kun 427 kr. i relation til en omsætning på omkring 13,6 mill,kr.

I 1978 opnår man det største tab på en enkelt kunde nemlig i forbindelsen med foderstoflokalforeningen. Det drejede sig om ca. 1 mill. kroner. På årets generalforsamling beretter formanden, Karl Nielsen "-et usædvanligt år. Årsagen er alle bekendt med". Det var man, men ingen panik af den grund, og trods den alvorlige "bet" kunne man dog vise et overskud på 5.656 kr.Beskedent naturligvis med det foregående års overskud på 530.156 kr. in mente.

Mange rare penge er passeret ind og ud af Andelskassen gennem de mange år. En udvikling, som det da også må være væsentligt at opholde sig ved, er Andelskassens formue under kolonnen "Egen kapital", som her i sidste opgørelsesår(1994) beløber sig til 10, 7 mill. kr. Dette beløb matcher til overmål lovens krav, idet det giver en solvens på over 16% mod lovens krav på 9%.

OVER-/UNDERSKUD

1921	÷100,63 kr.		1970	177.551 kr.		1988	÷ 1.955.000 kr.
1930	4.110	-	1980	481.097	-	1990	1.719.000 -
1940	5.866	-	1984	÷644.300	-	1992	÷ 2.466.000 -
1950	16.812	-	1986	÷3.468.000	-	1993	1.844.000 -
1960	31.666	-	1987	÷1.032.000	-	1994	÷ 1.135.000 -

Hvis vi leger lidt med tallene og sætter dem op i termometerform,vil vi se, at der kun er 7 år, hvor vi får søjlen til at gå under den magiske streg, men så sandelig må vi erkende, at der blandt disse er nogle med store "kuldegrader".

I 1991 ændrer man betegnelsen AKTIVE MEDLEMMER til ANDELSHAVERE, hvor disse erhverver andelsbeviser med pålydende a 1000 kr, som forrentes efter generalforsamlingens bestemmelse De senere år med 10%. Ved Andelskassens start var der ca 25 aktive medlemmer. 40 år senere var der ca 400 og i 1994 er der 625 andelshavere,der tilsammen ejer beviser for 1,007 mill.

Vi skal se lidt på, hvorledes driften af Klejtrup Andelskasse er forløbet gennem de mange år, såvel i opgangstider, som når det gik knap så godt.

Starten var ikke let. Bundgaard fortæller, at formanden, Karl Berthelsen, ved en af de første kontordage kastede blyanten fra sig og utålmodigt udbrød:"Dette fører ikke til noge Jeg må ud at tale med folk. Der må da være nogle, der vil indskyde eller låne".

Den første dags omsætning var 9050 kr. og sluttede med 46 kr. og 60 øre i kassen. Som det ses andetsteds stred man sig alligevel fremad, således at første års omsætning var på 379.185 kr, balancen var 47.391 kr., men et kedeligt resultat af anstrengelserne var et underskud på 100 kr- 63 øre.

Det huede naturligvis ikke bestyrelse og repræsentantskab at præsentere dette resultat. Det ville derimod have glædet denne ledelse om de havde kunnet se, at der ville gå hele 66 år, inden der igen var "røde tal" i et årsresultat.

Den lidet professionelle bankdirektør Vipperup i farcen "Ebberød Bank" har en fast tro på, at"Det er omsætningen, det kommer an på". Den teori driver han så vidt, at han giver større renter på indlån end låntagerne må betale. Overraskende er det ikke, at Ebberød Bank ikke opnåede at fejre noget jubilæum. Vore moderne direktører vil ikke rigtig kendes ved deres gamle kollegas tankegang, ja de går vist så vidt, at de mener, at et omsætningstal ikke siger spor.Det er måske meget rigtigt,måske kan ikke kyndige på talområdet heller ikke få så meget ud af begrebet BALANCE. Det der vist tæller for os uden særlig indsigt,er nok, om året har givet over- eller underskud. Det er mere sammenlignelig med den hjemlige husholdning.

Vi vil lave nogle opstillinger over nogle af begreberne, og vi vil også se på "omsætningstallene" for de år, vi har disse. De siger da noget "historisk" om, i hvilket omfang, man har benyttet "kassen". Alle disse tal ville vi ikke have mulighed for at finde frem til, hvis den grundige revisor,Kr.Serup ikke havde gemt regnskaberne helt frem til sin død. Hans efterkommere har efterladt dette righoldige materiale til Lokalhistorisk Forening, hvor interesserede er velkommen til at fordybe sig.

Først en grov oversigt over omsætningen i de år, vi har en sådan anført sammen med balancetallene, som vi har til dato:

OMSÆTNING	ÅR	BALANCE
1.075.607 kr.	1922	83.421 kr.
4.720.729 -	1930	308.050 -
6.510.627 -	1940	360.963 -
22,595.999 -	1950	1.666.272 -
49.230.639 -	1960	2.867.664 -
132.266.395 -	1970	8.470.673 -
606.500.000 -	1980	31.240.092 -
1.495.000.000 -	1983	52.596.171 -
	1990	108.000.000 -
	1993	121.300.000 -
	1994	128.000.000 -

Ved et spring i tidsintervaller får man ikke et fuldt indblik i, hvorvidt der hele tiden har været en opadstigende kurve i omsætningen. Det har der ikke været, og vi kan i nogle tilfælde også godt angive grunden.

De mange penge, Andelskassen gennem årene har indtjent, har man som "Egnens førende Pengeinstitut"i ikke ubetydelig grad ladet komme egnen til gode, hvor man har fundet, der var opgaver, der var værd at støtte, det være sig halbyggeri, anlæg af tennisbaner, støtte til forsamlingshuse, sport eller en hjælpende hånd til kulturelt arbejde m.m.

Et område, vi også må opholde os ved, er årenes rentesatser. Vi har tidligere nævnt startårets. Her i niti-tallet udkæmper de store pengeinstitutter en drabelig kamp om kundernes gunst, hvor man i nogle tilfælde må betale for at have en konto, og hvor gratis-princippet hører fortiden til. Skulle Andelskassens rentepolitik her i midten af 90-erne ikke give grund til nogen underlegenhedsfølelse, så må man melde pas i forhold til, hvad man kunne tilbyde sine sparere, da man flyttede ind i det nye hus i 1986. Fra den brochure, man dengang udsendte, ser vi, at der var gyldne tider for sparerne, men naturligvis så meget dårligere for lånerne.

Rentesatser

	INDLÅN
Aktive i kredit	7 % p.a.
Passive i kredit	7 % p.a.
Folio i kredit	7 % p.a.
Anfordring	9 % p.a.
Terminskonto	11 % p.a.
3 mdrs. ops.	13 %
6 mdrs. ops.	16 %
Investeringsfond	16 %
Børneopsparingskonto	19 %
Selvpensioneringskonto	19 %
Etableringskonto	19 %
Boligopsparingskonto	19 % + 4

Det afbillede personale er fra venstre Elisabeth Mortensen, Bodil Kristophersen og Birgit Justesen, der omkranser forretningsfører Erik Rasmussen.

PERSONALE- OG LØNNINGSFORHOLD.

Som vi tidligere har været inde på, var Andelskassens første beskedne lønudgifter 200 kr til bogholderen og andre 200 kr. til deling mellem formand og kasserer.Noget sikkert honorar for det udførte arbejde kunne man ikke bacere sin privatøkonomi på, idet det i mange å var det årlige overskud, der bestemte, hvor stort bestyrelseshonoraret kunne blive. Så sen som i 1957 led bestyrelsen den tort, at dens forslag om en 3000 kr. forøgelse af lønbudgettet blev underkendt af repræsentantskabet, der mente, at 2000 kr. måtte være tilstrækkeligt. Bestyrelsen lod sig nøje med det, som nok kan synes lidt småligt i en "forretnin med en omsætning på ca. 38 millioner kr. og et nettooverskud på 27-28.000 kr. De samlede lønudgifter var i 25-års jubilæumsåret (1946) nået op på 6.700 kr.

Den første kontorhjælp uden for bestyrelseskredsen får man i 1948 som en midlertid hjælp på kontordage, men allerede året efter bliver en fast kontorhjælp permanent.

Som årene går, finder man det nødvendigt og hensigtsmæssigt med en forretningsfører, der ikke besidder en bestyrelsespost. Johs. Brüld udtræder af bestyrelsen og ansættes i den nyoprettede stilling. Lønkontoen andrager nu 75.000 kr. årligt. Man får faste rammer for aflønning af personalet, idet man i 1973 erkender, at HK's overenskomster var et rimeligt aflønningsinstrument. I 1984.85 oprettes der en kapitalpensionsordning for de ansatte.

I 1979 ansættes den første bankuddannede forretningsfører, da Erik Rasmussen,Hammershøj, ansættes, og i 1989 opnormeres stillingen til direktørstatus. Rasmussen søger nye udfor-

dringer og afløses i 1991 af Ole Bonde,Ulstrup, der kommer fra en stilling som souchef i en afdeling af Bikuben i Aarhus. Igen i 1995 skal der ny mand i chefstolen, idet også Bonde får lyst til ny luft under vingerne. Han afløses den 1.august af Søren Berg Jakobsen, der kommer fra Bikuben i Tønder.

Tallene fra 1921 til her i nærheden af kassens 75 års jubilæum tåler ikke ret megen sammenligning. Lønkontoen allermindst, fra få hundrede kr. de første år til i 1994 at være på ca. 1.million for de ialt 6 ansatte. Direktion,bestyrelse og repræsentantskab tegnede sig for en udgift på ca. 500.000 kr.

I 1993 blev Andelskassen medlem af Uddannelsescentret i Skanderborg, hvor medarbejderne sammen med kollegaer fra andre pengeinstitutter gennem kurser og seminarer følger med i,hvad der sker i pengesektoren.

Mit oprindelige oplæg var forsynet med en efterskrift, som vel kan have lige så stor historisk betydning i dag, selvom forholdene blev så helt anderledes end forudset, som det med al ønskelig tydelighed vil være at læse på de følgende sider.

EFTERSKRIFT.

Jubilæumsskriftet har i sit indhold været et forsøg på at skildre nogle af de begivenheder, der har styret Andelskassen og været en del af omgivelserne gennem trekvart sekel.

Gennem de mange arkivalier jeg, naturligvis underkastet diskretionens love, har haft adgang til, har det været et stor oplevelse at mærke det "historiens vingesus", som den opmærksomme i sådanne situationer ikke kan undgå at føle.

Pionerernes entusiasme og udholdenhed, når det næsten kunne se håbløst ud, har sammen med senere dygtig ledelse ført frem til, hvad vi nu kan fejre som resultat, EN MODERNE PENGEBUTIK, hvor kunderne stadig, som "dengang" får deres forretninger klaret, nok under moderne former, men også på god gammeldags købmandsmanèr.

Dette jubilæumshæfte kunne have haft en anden, og måske bedre form, men dette er, hvad evnerne strækker til, når man blot er amatørhistoriker.

I stor respekt for mindet om dem, der startede, og i tillid til den besætning, der fører skuden videre, skal der fra LOKALHISTORISK FORENING FOR KLEJTRUP SOGN lyde et stort tillykke med ønskerne om god vind fremover.

Villy Jensen

Men, men, men------

EN BOMBE FALDT.

Så skete det, som for Klejtrup Andelskasse var det store brag. Mandag den 18.september 1995 kunne man i dagspressen se, at "kassen" den foregående dag var "solgt" til Onsild Andelskasse. Andelskassens ejere(andelshaverne) troede vel, at de kendte kassens økonomiske forhold, idet regnskabet på forårets generalforsamling for det foregående år viste en solvensgrad på 16,499%, der fint matchede lovens krav om 9%. Der syntes således ikke at være nogen ko på isen.

Fra køberne, Onsild Andelskasse, modtog andelshaverne en skrivelse dateret den 19.sep., der forklarede den nye situation. Noget forbavset kunne man vel være over, at en så drastisk begivenhed ikke annimerede Onsild-bestyrelsens formand til at tegne en sådan meddelelse, men lod dette blot være en ekspeditionssag underskrevet af direktøren i Onsild og filialledereren i Klejtrup. Allerbedst ville det have været, hvis den afgåede bestyrelse havde kunnet meddele en forklaring, som medlemmerne kunne forstå. Meddelelsen indeholdt altså, at Klejtrup Andelskasse fra den 18/9 ikke længere var en selvstændig forening, men nu var en filial under Onsild og dermed med i sammenslutningen af Danske Andelskasser. (Som man få år tidligere havde meldt sig ud af). I skrivelsen står der endvidere, at indskyderne ville have mistet deres penge, hvis man ikke havde fundet en samarbejdspartner. Hvilket jo ikke er helt rigtigt, da Indskydergarantifonden dækker for konti under 300.000 kr., hvilket nok var den overvældende del. Andelshaverne mistede deres andelskapital, hvilket for de fleste nok var til at bære.

Næste skridt fra Onsild var indbydelse til et informationsmøde i Klejtrup den 16.oktobe Vi var vist omkring 250 deltagere i dette møde. Jeg var, som nok andre, forundret over formen. Den medbragte ordstyrer fra Onsild mente, at man skulle lade fortiden ligge og se på fremtiden. Denne bemærkning gav vist anledning til aftenens eneste morskab. Det var næppe for at gætte på fremtiden eller høre om den kvindelige direktørs karrieremæssige forløb eller at denne påtænkte at lægge nyt gulvtæppe på i Klejtrup-filialen, at de mange var stævnet sammen. Dirigenten sang udmærket for på den omdelte sang "Det lysner over agres felt", måske ikke den helt velvalgte tekst ved denne lejlighed.

Ved mødets slutning meddelte formanden fra Onsild, at hele sagen nu var skåret så meget ud i pap, så selv han var ved at forstå det. Det var jo da også på tide for en foreningsleder, der nys havde overtaget en forretning med en balance på over 100 mio. kr.Måske var det rigtigt, at erkendelsen havde ladet vente på sig, man kunne have en fornemmelse af, at de valgte ledere i Onsild ikke havde været med i beslutningsprocessen, idet den kvindelige direktør bl.a. sagde "JEG sagde ja", "JEG er glad for, at det er mig", og "JEG må nu se at få skabt tillid".

På mødet stillede en andelshaver spørgsmålet "Har bestyrelsen i Klejtrup snorksovet?" Spørgsmålet er fortsat ubesvaret, men den tidligere formand gav et indtryk af, hvor sle det havde været at være til møde hos finansfolkene i København "De talte et sprog og br te udtryk, vi ikke kender i Klejtrup". Det er der vel ikke meget at sige til, men det er nok således, at man med de store tal, man opererer med har nået en grænse for, hvad vi ikke specielt pengekyndige kan kapere. Det ville nok være passende, at man, som mange og mindre aktieselskaber har en jurist som formand. Det koster naturligvis et større honora

Dette underbygges måske ganske godt af, at jeg for en tid siden læste om vist netop en Andelskasse, hvor den daglige leder havde gjort sig skyldig i besvigelser. Her blev bestyrelsen besmykket med, at de bør være opmærksomme på, at det ikke er en strikkeklub, de var ansvarlige for.

Spørgsmålet der på mødet sad på alles læber var,HVORFOR er det gået galt. En absolut forklaring har man vel ikke fået, men "nogle siger" at der var udlånt for store beløb, som stod for ret snart at blive indbetalt, når landmændenes EU-tilskud blev modtaget. Skulle dette være rigtigt, skulle man mene, at Finanstilsynet kunne have nøjedes med et gult kort, for nu at tale fodboldsprog. Det synes, som om det netop er TILSYN, det har skortet på. Her gik man altså til en drastisk udvisning.

Med en vis selvfølgelighed spørger man, hvilken sikkerhed lå der i en revision som fik ca. 115.000 kr for deres arbejde i 1994.Uinteressant er det ikke i denne sammenhæng at læse revisionsrapporten, der siger:"Vi har revideret årsregnskabet for 1994.Revisionen er udført i overensstemmelse med alm. anerkendte revisionsprincipper og har omfattet de revisionshandlinger,som vi har anset for nødvendige. Regnskabet er aflagt i overensstemmelse med lovgivningens og vedtægternes krav til regnskabsaflæggelse og gav efter vor opfattelse et retvisende billede af resultatet af andelskassens aktiver og passiver, den økonomiske stilling samt resultatet. Det er underskrevet af STATSAUTORISEREDE revisorer, og man kan vel forvente, at staten dermed garanterer deres kunnen.

Stadig har vi ikke en plausibel forklaring på miseren."Man" siger , at Finanstilsynet har vurderet nogle af de udestående fordringer mere pessimistiske end Andelskassen, man k i så fald spørge, hvad der gør københavnernes vurdering mere brugbar end de jyske.At det bunder i et vurderingsspørgsmål gjorde den tilstedeværende kurator klar.

Som tidligere nævnt gik andelskassernes moderbank, Andelsbanken, ned med flaget i 1925. I Karl Berthelsens sidste formandsberetning i 1935 sagde han bl.a., at tiden havde vist at Andelsbanken havde været solvent på det givne tidspunkt. Det var altså en vurdering, der var forkert. Hvad nu om vurderingen af Klejtrup Andelskasse også er forkert?

Førnævnte kurator nævnte på mødet, at han også var kurator i boet efter en anden af de frie andelskasser. De lider vist alle en krank skæbne.

På mødet i Klejtrup i oktober var der en andelshaver, der bad om at Onsild-kassen hold andelshaverne i Klejtrup skadesløse. DIREKTØREN sagde, at man sagtens kunne, men ikke må te. Det er givet rigtigt, at man ikke måtte i selve konstruktionsfasen, men hvem der der efter kan forbyde,det er mere usikkert, henset til at man da har givet hver af andelshaverne et andelsbevis til 200 kr vederlagsfrit.At det er nødvendigt, at man er andelshaver for umiddelbart at kunne glide ind i Onsild Andelskasse kan vel ikke være begrunde se nok, hvis man ikke må honorere taberne i Klejtrup.

"Nogle"(jeg kender ikke kredsen) havde bedt en Hobro-advokat se på sagen omkring kassen krak. Han var til stede på mødet, og man havde indtryk af, at han også løb panden imod muren, når han søgte at få indblik i denne sag.

I min egenskab af såvel andelshaver som i min iver for at få historiske kendsgerninger på bordet henvendte jeg mig til Erhvervsministeren. Jeg refererer ministerens fremlæggelse af hændelsesforløbet:

"Finanstilsynet gennemførte en undersøgelse af Klejtrup Andelskasse i perioden 11.-13. september 1995. Allerede på undersøgelsens 1. dag måtte Finanstilsynet konstatere, at andelskassen næppe kunne fortsætte uændret. Andelskassens bestyrelse blev derfor på et m de om aftenen den 11. september 1995 opfordret til at påbegynde fusionsforhandlinger. Bestyrelsen tog allerede den 12. september 1995 de første initiativer hertil. Finanstilsynets undersøgelse viste et så betydeligt behov for merhensættelser, at andelskassen ikke længere opfyldte solvenskravet i bank- og sparekasseloven. De samlede hensættelser var så betydelige, at andelskassens gæld (indlån m.v.) oversteg aktiverne. Dette oplyste Finanstilsynet allerede tirsdag den 12. september 1995 til andelskassens bestyrelse. Bestyrelsen fik samtidig at vide, at der skulle findes en løsning relativt hurtigt, da det ville være uforsvarligt at holde et pengeinstitut åbent, når det ikke kunne honorere sine forpligtelser. Indskydergarantifonden blev på dette tidspunkt inddraget i sagen, da fonden kan yde støtte i forbindelse med sager, hvor alternativet er en konkurs. For at fonden kan medvirke, skal den dog sikre sig, at dens tab bliver mindre end ved konkurs. Indskydergarantifonden foretog derfor en gennemgang af andelskassen den 14.-15. september 1995. I dagene 15.-17. september 1995 foregik der under tilsynets ledelse forhandlinger om en løsning. Der blev forhandlet til flere sider. Forhandlingerne førte til, at der søndag den 17. september 1995 blev indgået aftale mellem Klejtrup Andelskasse og Onsild Andelskasse, SDA. Onsild Andelskasse er medlem af Sammenslutningen Danske Andelskasser. Herefter blev den resterende del af Klejtrup Andelskasse erklæret konkurs. Overtagelsen blev godkendt af bestyrelserne i både Klejtrup og Onsild andelskasser. Dette skete inden for rammerne af den praksis, der gennem de senere år har udviklet sig. Udgangspunktet er, at det er generalforsamlingen, der træffer beslutning om fusion og overdragelse af aktiver og passiver. Afholdelse af generalforsamlingen kræver tid. Såfremt pengeinstituttet er insolvent, vil der være stor risiko for "run" på pengeinstituttet. Det vil i praksis være nødvendigt at standse betalingerne i tidsrummet fra indkaldelse af generalforsamling og til dennes afholdelse. På denne baggrund besluttede bestyrelsen i Klejtrup Andelskasse ud fra en betragtning om nødret at frasælge aktiver og passiver uden af indkalde til generalforsamling. Denne fremgangsmåde er tidligere anvendt i lignende sager. Overdragelsen blev dagen efter tiltrådt af konkursboets kurator. Finanstilsynet har på denne baggrund godkendt overdragelsen. Aftalen betød, at Onsild Andelskasse overtog aktiver og passiver i Klejtrup Andelsekasse med undtagelse af andelskapital og ansvarlig lånekapital. Indskydergarantifonden ydede i den forbindelse et tilskud til Onsild Andelskasse. Alle almindelige forretninger blev videreført, og ingen indskydere mistede deres indestående. Kun indehavere af ansvarlig lånekapital og andelshaverne mistede deres penge. Alternativet til overdragelsen havde været en betalingsstandsning og en mulig efterfølgende aftale eller en konkurs af hele Klejtrup Andelskasse. Begge situationer ville utvivlsomt have medført konsekvenser for indskydere og låntagere i andelskassen. Hvis Klejtrup Andelskasse var gået konkurs uden en overtagelse, havde kunder med indeståtende over 3oo.ooo kr. mistet en del af deres indestående. Det er bestyrelsen for Klejtrup Andelskasse, der valgte, hvem der blev forhandlet med. Da Indskydergarantifonden imidlertid har en forretningsmæssig interesse i at yde så lille tilskud som muligt, skulle dette sikre mod "slagtninger" af pengeinstitutter. Ved vurderingen af Klejtrup Andelskasses mulighed for at fortsætte har Finanstilsynet benyttet sine almindelige vurderingskriterier af pengeinstitutters udlån. Finanstilsynets meget store hensættelser ved undersøgelsen skyldtes, at en lang række af andelskassens udlån havde udviklet sig negativt i de seneste år. Både det overtagne intitut og Indskydergarantifonden vurderede ligeledes, at Klejtrup Andelskasse var insolvent."

Dette giver i sin udførlighed sagen set fra myndighedernes side.

Da jeg i 1993 påbegyndte arbejdet med at skrive andelskassens historie, var kassen så generøs, at Lokalhistorisk Forening fik lovning på 25.ooo kr. De lo.ooo fik vi straks, og resten ville blive anvist, når jubilæumsskriftet udkom. Dette kom som bekendt aldrig, selvom arbejdet var afleveret fra min hånd.

Mit ret omfattende arbejde og 2o-25 besøg i andelskassen skulle jeg naturligvis ikke have personlig honoreret, men jeg synes nok, at den nye "konstruktion" er lidt smart, når de mente, at de kunne komme gratis om ved at tilbyde, at jeg kunne komme og læse historien ved den fest, man i foråret holdt i Onsild. Jeg kunne kun meddele filialledereren, at jeg måtte betragte Klejtrup Andelskasse som ikke længere eksisterende, og at værket ville blive indeholdt i vort årshæfte.
Ved ovennævnte samtale blev jeg i øvrigt ret overrasket over at få oplyst efter hvilke kriterier, man indvælges i Onsild Andelskasses bestyrelse. Det blev mig meddelt, at den tidligere formand for Klejtrup Andelskasse var indvalgt, efter at man fra afdelingen i Klejtrup havde forelagt direktøren i Onsild emnet. "Hun havde ikke noget imod det", blev det meddelt. Det er vist et særsyn, at det er ansatte, der skal godkende emner til den valgte ledelse.

- Det forekommer, at der i nogle sammenhænge er langt fra Klejtrup til Onsild!